

Nr 98.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1918 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 för fullbordande av vissa spannmålslagerhus och fryshus.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 12 april 1918 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 321, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för fullbordande av de anläggningar av spannmålslagerhus och fryshus, vilka igångsatts med anlåtande av för ändamålet av 1917 års riksdag anvisat anslag, såsom utgift för kapitalökning anvisa å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst, 2,500,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till innehållet i berörda statsrådsprotokoll.

I en till riksdagen den 22 maj 1917 avlåten proposition, nr 370, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för anordnande av spannmålslagerhus och fryshus anvisa å 1918 års riksstat ett förslagsanslag, högst, 8 miljoner kronor, att utgå av lånemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att för ändamålet låta under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis därav utanordna erforderligt belopp.

Denna proposition var föranledd av en framställning av den s. k. lagerhus- och kylhuskommittén, vilken föreslog anläggande av dels 27 centrallagerhus för tillhoppa 77,000 tons lagringskapacitet för en efter 84 kronor per ton beräknad kostnad av i runt tal 6.5 miljoner kronor, dels eventuellt ett förrådslagerhus för en beräknad kostnad av 1,400,000 kronor, dels ock fryshus för en kostnad av omkring 6 miljoner kronor.

Enligt förslaget skulle fryshusanläggningarna utgöras av dels två större centrala fryshus, ett i Hässleholm och ett i Hallsberg, om tillhopa 7,000 eller efter viss tillbyggnad 10,800 tons lagringskapacitet för en beräknad sammanlagd kostnad för den mindre utbyggnaden av 4,100,000 kronor, dels ock anordningar för frysning vid slakthusen i Stockholm, Göteborg, Malmö och Linköping för en sammanlagd kostnad av 1,565,000 kronor. Till dessa kostnadsbelopp hade lagts omkring 10 procent för oförutsedda lokala svårigheter. Dåvarande departementschefen ansåg förhållandena nödvändigöora åtgärder av den föreslagna beskaffenheten, men fann närmare utredning i särskilda hänseenden nödvändig. Till lagerhusen ansåg han större anslagssumma än 2 å 3 miljoner kronor icke böra för det dåvarande beräknas. Några medel för anläggande av förrådslagerhus borde enligt hans mening ej då tagas i beräkning. Till såväl lagerhus som fryshus borde icke beräknas högre statsanslag än sammanlagt 8 miljoner kronor.

Riksdagen, som framhöll, att spannmålslagerhusen syntes åtminstone under normala förhållanden vara de betydelsefullaste, och att för fryshusen möjligen kunde i viss mån tagas i anspråk redan befintliga industriella anläggningar, beviljade enligt skrivelsen nr 352 det av Kungl. Maj:t begärda anslaget att efter i ärendet verkställd närmare utredning användas för ändamålet samt med rätt för Kungl. Maj:t att för ändamålet låta under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis därav utordna erforderligt belopp. De beviljade beloppen anvisades att utgå av lånemedel.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade dåvarande departementschefen den 14 juni 1917 särskilda sakkunniga personer att under benämning lagerhusbyggnadskommissionen verkställa närmare utredning rörande användandet av det sålunda beviljade anslaget. Sedan denna kommission i särskilda framställningar avgivit yttranden och förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t vid anmälan därav anvisat tillhopa 7,084,000 kronor till dylika anläggningar. Av detta belopp anvisade Kungl. Maj:t dels den 6 juli 1917 till ett centralfryshus å lämplig ort i mellersta Sverige — av kommissionen bestämd till Hallsberg — 2,300,000 kronor och dels den 7 september 1917 till en provisorisk fryshusanläggning i Malmö i anslutning till stadens slakthus därstädes 300,000 kronor. Dessa bägge anläggningar utföras helt och hållet för statens räkning genom omförmälda kommission. Vidare har Kungl. Maj:t vid särskilda tillfällen, tidigast den 27 juli 1917 och senast den 26 oktober samma år, anvisat tillhopa 809,000 kronor till 10 fryshusanläggningar, som av kommuner, bolag eller föreningar skulle ordnas, merendels i samband

med förut befintliga slakthus eller liknande företag, i Malmö, Norrköping, Nyköping, Eskilstuna, Göteborg, Linköping, Kristianstad, Alvesta, Visby och Jönköping. Av sistnämnda belopp hava 749,000 kronor anvisats såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet och 60,000 kronor såsom lån på minst 5 år mot 6 procent ränta. Angående dessa anläggningar bemyndigades kommissionen att med vederbörande träffa avtal, innefattande bland annat, att anläggningen eller viss angiven del därav skulle förhyras av staten. Såsom exempel kan ur avtalet med Malmö kylhusaktiebolag anföras, att statsbidraget bestämdes att inom angivet maximibelopp utgå med 125 kronor för varje ton styrkt nyttig lagringskapacitet; att fryshuset skulle utföras så, att förvaringen av kött och andra varor däri kunde ske vid en temperatur ej överstigande -8° C.; att statsverket åtog sig att under en tid av minst två år efter det anläggningen i dess helhet vore driftfärdig förhyra av bolaget ett nyttigt fryshusutrymme med 1,300 tons lagringskapacitet mot en årlig avgift, motsvarande på det förhyrda utrymmet proportionerligt belöpande andel av dels 6 procent ränta å anläggningskostnaderna samt amortering av 5 procent å byggnaderna och 10 procent å maskinerna, allt med avdrag av statens bidrag, dels ock driftkostnaderna, dock att, om verkliga byggnadskostnaderna skulle överstiga 530,000 kronor, högre belopp än denna summa ej finge läggas till grund för beräkningen; samt att anläggningen skulle utföras under kommissionens kontroll och vara färdig att tagas i bruk viss angiven dag. Vad spannmålslagerhusen beträffar bemyndigade Kungl. Maj:t den 27 juli 1917 kommissionen att föranstalta om uppförande av 12 spannmålslagerhus, ett å var och en av följande orter: Tomelilla, Svedala eller annan plats i sydvästra Skåne, Eslöv, Åstorp, Halmstad, Nässjö, Roma, Vara, Linköping, Hallsberg, Eskilstuna och Västerås med en lagringskapacitet av 5,000 ton för lagerhuset i Vara, 3,000 ton för lagerhuset i Roma, 2,000 ton för vardera av lagerhusen i Eskilstuna och Västerås samt 4,000 ton för vart och ett av de övriga. Tillika anvisade Kungl. Maj:t till bestridande av kostnaderna för dessa lagerhusanläggningar 3,675,000 kronor. Den 5 oktober 1917 har emellertid, med anledning av att de anvisade medlen syntes ej skola räcka för anläggningarnas utförande i förut beräknad omfattning, beslutats, att lagerhusen i Halmstad, Nässjö och Västerås icke skola uppföras, så att antalet inskränkts till 9. Dessa anläggas helt och hållet på statens bekostnad och tillhöra staten.

Efter att hava redogjort för en av lagerhusbyggnadskommissionen i skrivelse den 25 mars 1918 gjord hemställan om ytterligare anslag

å 2,500,000 kronor för fullbordande av de beslutade spannmålslagerhusen och fryshusen, har departementschefen för egen del anfört följande:

»De förhållanden, som orsakat, att det i föl till utförande av spannmålslagerhus och fryshus av riksdagen beviljade anslaget visat sig otillräckligt, hava i lagerhusbyggnadskommissionens skrivelse och den därvid fogade promemorian blivit påvisade. Då Kungl. Maj:t den 5 oktober 1917 hade att fatta beslut med anledning av kommissionens skrivelse den 21 september 1917 och därvid bland annat hade att taga under övervägande, huruvida större inskränkning i planen än genom det då beslutade utslutandet av tre förut planerade spannmålslagerhus skulle vidtagas, måste det tydligtvis framstå såsom synnerligen viktigt, att icke inskränkningar skedde i så stor omfattning, att icke det med dessa anläggningar avsedda gagnet skulle åtminstone i någorlunda stor utsträckning vinnas. Och vad angick fryshusen torde man vid den tiden ännu ansett sig hava anledning antaga, att massnedslaktning av nötkreatur skulle verkställas under vintern, vadan det gällde att såvitt möjligt göra sig rustad att mottaga den sålunda påräknade köttmängden. Att de sammanlagda anläggningskostnaderna för spannmålslagerhusen och fryshusen skulle med något mera betydande belopp komma att överskrida det av riksdagen beviljade anslaget, gav kommissionens nyssnämnda framställning ej anledning befara.

Detta har emellertid numera blivit fallet, huvudsakligen beroende på de starka stegringarna i prisen å materiel av diverse slag men delvis även på grund av leveransförseningar, strejker, anordningar för brandsäkerhet m. m. samt genom att under arbetets gång vissa kompletteringar befunnits nödvändiga.

Angående det läge, vari ifrågavarande anläggningar nu befinna sig, har jag från lagerhusbyggnadskommissionen inhämtat, att fryshusen i Norrköping, Eskilstuna, Linköping, Kristianstad, Visby och Jönköping äro färdiga och av dem fryshuset i Jönköping taget i bruk. Vid centralfryshuset i Hallsberg pågå byggnadernas putsning jämte maskinmontering. Vid det provisoriska fryshuset i Malmö pågår maskinmontering och lär vara nästan färdig. Vid Malmö kylhusbolags anläggning är byggnaden i det närmaste klar och maskinmontering pågår. Fryshusbyggnaden vid Göteborgs slakthus är klar och maskineriet håller på att monteras. Vid fryshusanläggningen i Nyköping pågå byggnadsarbetena, varemot anläggningen i Alvesta är i det närmaste klar. Vad spannmålslagerhusen angår är det i Linköping klart beträffande byggnaden, varest maskinmontering pågår. Vid de övriga lagerhusen är bygg-

naden under tak samt pågå kompletteringsarbeten och vid vissa av dem maskinmontering.

Vid de nu ifrågavarande anläggningar, som icke redan äro färdiga, har alltså arbetet redan fortskridit långt. Då de uppenbarligen böra bringas i färdigt skick, finner jag ökade medel därtill vara oavvisligen av nöden. Jag vill framhålla, att enligt utredningen kostnadsökningen i jämförelse med beräkningen i september 1917 uteslutande faller på statens fryshusanläggningar i Hallsberg och Malmö samt å spannmålslagerhusen och att på grund härav det icke lär kunna ifrågasättas annat än att den ökade kostnaden skall bestridas av statsmedel. Mot det beräknade tilläggsanslagets föreslagna belopp, 2,500,000 kronor, har jag ej något att erinra. Det torde böra såsom utgift för kapitalökning upptagas å tilläggsstat för innevarande år och liksom det i fjol beviljade anslaget utgå av lånemedel. Chefen för finansdepartementet kommer, enligt vad han meddelat mig, att framdeles under riksdagens lopp föreslå erforderlig åtgärd i syfte att beloppet må göras tillgängligt för ändamålet.»

Utskottet.

Jämväl utskottet håller före, att de under utförande varande anläggningar böra bringas till fullbordan. Då emellertid utredningen i ärendet ger vid handen, att detta icke kan ske utan anvisande för ändamålet av tilläggsanslag till av Kungl. Maj:t ifrågasatt belopp, biträder utskottet förevarande framställning.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för fullbordande av de anläggningar av spannmålslagerhus och fryshus, vilka igångsatts med anlitande av för ändamålet av 1917 års riksdag anvisat anslag, såsom utgift för kapitalökning anvisa å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst, 2,500,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles avgiva förslag.

Stockholm den 14 maj 1918.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: se utlåtande nr 97.